

Örnek, Sedat Veyis 1973 "Manda Gözü", *Yeni Okul Tiyatrosu 1.Cilt* içinde, (Haz.: Aydın Su), İstanbul: Hür Yayınevi.

manda gözü

(Oyun, 1 Perde)

KİŞİLER

FETTAH (40 - 45 yaşlarında) - HAYDAR (Aynı yaşlarda) - RÜSTEM DAYI (60 - 65 yaşlarında) - MECİT AĞA, (Aynı yaşlarda) - MAHMUT EMMİ (Aynı yaşlarda) - HACER (30 yaşlarında) - RAFET (40 - 45 yaşlarında) - ELVAN ÇOCUK (10 - 12 yaşlarında).

Sahne, çabucak değişebilen, iki yüzlü, dört, beş panodan ibarettir. Panoların bir yüzü Köy İhtiyar Kurulu'nun toplandığı odayı, öteki yüzü RAFET'in evindeki iki göz odadan birini gösterir. Her iki oda için, sadece oyunda geçen öğeler bulunur: Kapı, pencere, kerevet, hasırdan alçak iskemleler, su testisi vb.

Konuşmalarda şive, herhangi bir yöresel ağız kullanılmaz. ELVAN ÇOCUK'un üstündekinden başka, herkesin sırtındaki, gündelik giyimidir.

I

(Köy İhtiyar Kurulu'nun toplandığı oda.)

FETTAH (Pencerenin önünde dikilmektedir. Dışarıya bakarak) — Hava bozdu Rüstem Dayı. Aktaş'ın yukarısında bulutlar kümeleni ki...

RÜSTEM — Yağacak galiba. Zaten iki günden beri kızdırıp duruyordu.

FETTAH — Bir boşalırsa, dur durak bilmez. Toprağın altını üstüne getirir vallahi!

HAYDAR — Bildirki yağmur aklınız da mı? Yer-gök suya kesmişti hani...

RÜSTEM — He ya... O nasıl yağmurdu öyle? Tutun ki, tufan! Tufan dediysem, Hazreti Nuhunki hiç kahrı yanında.

HAYDAR — Yine tevatüre başladın Rüstem Dayı.

RÜSTEM — Sen ne diyorsun bre Haydar? Bu köy kurduğundan beri öyle bir yağmur görmemişti.

HAYDAR — Zorlaaa... Bir duyan da essah sanacak.

RÜSTEM — Yalan mı ya ?

HAYDAR — Abarttığın kadar değildi.

FETTAH — Yağmuru bırakın da, pencereden dışarıya bakın hele...

HAYDAR (Kalkar, pencereye yaklaşır) — Ne olmuş ki?

FETTAH — Şu gelen Mecit Ağa değil mi?

HAYDAR — Dur bakayım... Sahi o...

FETTAH — Yel-yepelek gelişine bakılırsa, bir şeylere canı sıkılmış yine...

HAYDAR — Hakkısın Fettah. Var bir sıkıntısı... Yoksa böyle evcen yürümez bu herif.

RÜSTEM — Hele gelsin... Sorar öğreniriz.

MECİT (Girer) — Selâm!

RÜSTEM — Aleykümselâm Mecit. Hoş geldin.

FETTAH — Buyur ağa. Şöyle kerevete buyur.

RÜSTEM — Şu tabakayı al da, bir cigara sar.

MECİT — İstemez.

HAYDAR — Uşaklara söyleyelim, çalkalama neyin yap-sınlar. Hava da bir boğucu ki...

FETTAH — Aşağıda, buz gibi suyla bir çalkalama yaptır-alım canım. Yüreğin soğur.

MECİT — İstemez dedik ya...

RÜSTEM — Canın sikkına benzer. Ne o, bir marazatlık filan mı var?

MECİT — Bu köy gün güne bozuluyor Rüstem... Rezillik aldı yürüdü.

RÜSTEM — Hayrola?

MECİT — Olup biteni bir bilsen, hiç de hayırdan kapı açmazdın.

RÜSTEM — Merak ettim doğrusu... Şu ağzındaki bak-

layı çıkar da, neyin nesiymiş seni böyle kara kara düşündüren, biz de anlayalım.

FETTAH — He ya... Merak ettik doğrusu...

HAYDAR — Mecit Ağa'nın suratına bakılırsa, öyle ufak tefek bir şey olmasa gerek.

MECİT — Sen ne zamandan beri insanın suratından feylini ve de olup biteni keşfetmeyi öğrendin, Angut Haydar?

HAYDAR — Angut deme Mecit Ağa! Bilin ki, bu Angut lafına evvel-eski kızarım.

RÜSTEM — Hele sen sus Haydar! Sus da, şu işin aslını astarımı bir öğrenelim.

MECİT — İşin aslı astarı, dükkü veletler boylarına bakmadan eşkiyalığa çıkıyorlar.

RÜSTEM — O da ne demek?

MECİT — Rafet'in veledi olacak Elvan, benim mandanın gözünü çıkarmış.

RÜSTEM — Yok canım!.. Bak hele keretaya!

FETTAH — Durup dururken mi? Zoru neymiş peki?

MECİT — Elvan'ı bul da, zorunu ondan sor.

FETTAH — Pek öyle hayta bir çocuğa benzemez ya bu Elvan... Kaza maza olmasın sakın?

MECİT (*Öfkeli*) — Ben kaza maza anlamam. Canımdan çok sevdiğim mandam kör oldu gitti.

RÜSTEM — Canım, hemencecik hayıflanma öyle. Belki de küçücük bir yaradır. Nalbant Hüsrev'e bir baktırır-sın. Melhem çalar, bir çaresine bakar.

MECİT — Göz förtlemiş çıkmış, sen hâlâ melhemden söz ediyorsun.

HAYDAR — Canım, gözü förtledi diye, manda elden çıkmadı ya bre Mecit Ağa. Varsın bir gözü de görmesin. Alt tarafı...

MECİT — Haydar! Angut Haydar! Sen ömrü billâh manda gözüne canû gönülden baktın mı hiç?

HAYDAR (*Biraz bozuk*) — Baktım... Ne olmuş yani?

MECİT — Bakmamışsın... Baksan böyle konuşmazsın. Manda deyip geçme Haydar! Abul-abut, battal ve de tembel bir hayvandır. Amennâ! Pekiii... Ya gücüne kuvvetine ne dersin? Onu da geç... Lâkin gözleri?.. Süzgülün, baygın, kara sevdalı gözleri?... Manda dediğin bir bakar

ki, değme avrat haltetmiştir yanında. Sanırsın bin yıllık sevdalı...

HAYDAR — Hey be! Başımıza rastıklı Raziye yapıp çıktın manda kömüşünü! Senin manda dediğin hayvan iyice ver yesin, su bulsun gevşesin. Hiç mi manda görmedik...

RÜSTEM — Canım kesin şu tartışmayı da, işi dipten doruğa anlayalım bir iyice. Mecit, şu işi bir emâçer anlat, biz de köy İhtiyar Kurulu olarak bir karara varalım, değil mi ama canım?

MECİT — Anlattık ya işte... Almış taşı, vurmuş gözünün ortasına...

RÜSTEM — Durup dururken mi?

MECİT — Yok.

RÜSTEM — Ya?

MECİT — Manda bunların bostanına girmiş, ucundan kıyısından, az biraz otlamış.

FETTAH — Karpuz bostanlarına mı?

MECİT — He.

RÜSTEM — Oğlan da mandayı kovmak için...

FETTAH — Taşla üstüne seğırtti zaar.

RÜSTEM — Demek ki, bir sebebi varmış Mecit. Yoksa, ortada fol yok, yumurta yokken... Değil mi ya? Bostana girince iş değişir.

MECİT — Girdi diye? Hayvan bu...

RÜSTEM — Hayvan olmasına hayvan ya, Rafet de emek verip bostan yetiştiriyor.

HAYDAR — Çok zarar vermiş mi bari bostana?

FETTAH — Seninki de amma sual? Manda bostana girecek de, zarar vermeyecek ha?

MECİT — Rafet de akıl edip, bostanın kıyısına çit neyin çekseydi.

FETTAH — Kolay mı koca bostanın çevresine çit çekmek?

MECİT — Öyleyse zararına da katlansın.

FETTAH — Onda da sen haklısın Mecit Ağa.

RÜSTEM — Çocuk kötülüğüne atmamıştır canım. Aslına bakarsan, çocukların hayvanlardan pek farkı olmaz. Hani ne demişler: "Çocuk akli, it akli!"

MECİT — Yooo Rüstem. Elvan denen rezili savunmaya

kalkışma hiç. Bu iş öyle atasözüyle matasözüyle geçirilecek cinsten değil. Ben kanıma kan isterim.

RÜSTEM — Hoppalaaa! Ortada sanki cinayet var. Bir kazadır olmuş işte. İşi büyütmenin ne gereği var bre Mecit Ağa!

MECİT — Kaza mı? Oh, ne iyi... Oğlan taşı alıp, gözü budur diyerek en sevdiğim mandanı kör ediyor, sen buna kaza deyip geçiyorsun. Biz malımızı davarımızı dağda bulmadık Rüstem. Emek verdik, büyüttük, besledik, bugüne getirdik.

HAYDAR — Ona bakarsan, Rafet de oğlunu çingenelerden satın almadı. O da büyüttü, besledi, zar zor bugüne getirdi.

FETTAH — Rafet'in marazlı karısı Hacer, bir oğlum olsun diye az mı ziyaret ziyaret dolaştı, az mı adak adadı?

MECİT — Açıkça konuşun da bileyim: Oğlandan yana mısınız, benden yana mı?

RÜSTEM — Ne senden yanayız, ne de oğlandan. Bizim işimiz hir hal çaresi bulmak.

MECİT — Nasıl hal çaresiymiş o?

RÜSTEM — Düşünüyoruz... Değil mi kurul üyeleri?

HAYDAR — Düşünüyoruz ya...

FETTAH — Her iki tarafı da memnun edecek bir çare bulacağız elbet.

RÜSTEM — Burada olmayan öteki kurul üyelerine de danışacağız. Rafet'i de dinleyeceğiz, Elvan çocuğu da... Meselenin aslını astarını bir iyice öğrenmemiz gerek. Biz, bugüne bugün burada, köyün hak ve hukukunu ve de asayişini korumak için...

MECİT — Kes bakalım şu nutku. Oğlanı zor bulursun sen.

RÜSTEM — Niye?

MECİT — Kaçıp gitmiş.. Dünden beri kayıp. Korulukta saklanıyor, dediler. Ardına yanaşmaları saldı; koruluğun altını üstüne getirmişler, yine de bulamamışlar. Zaten buldursaydım, burada ne işim vardı; ben kendim hallederdim meselemi.

RÜSTEM — Yanılıyorsun Mecit. Dağ başında yaşamıyoruz. Her işin bir yolu yordamı vardır.

MECİT — Onun için mi parmak kadar çocuğu benimle bir tutuyorsunuz?

FETTAH — Biz öyle bir şey demedik ki...

MECİT — Sen değil miydin, az önce Hacer'in oğluna gebe kalmak için, ziyaret ziyaret dolaştığını söyleyen..

FETTAH — Bak şimdi... Lafı nereye çekiyor...

MECİT — Nereye çekiyormuşum?

FETTAH — Bak, Mecit Ağa. Akli başında, köyümüzde hatırı sayılır bir kişisin. Kasabayla bir işimiz olursa, sen halledersin. Kasabadan, kentten gelen konukları sen ağırlarsın. Ağasın, köyümüzün diğer köylerden aşağı kalmasını istemezsin ve de elinden geleni bir emâçer yaparsın. Lâkin bir huyun var ki, ben kendi şahsıma hiç mi hiç tutmam.

MECİT — Neymiş o huyum?

FETTAH — İnadin... İnatta birinciye gelirsin bu köyde.

HAYDAR — Fettah doğru söylüyor. Bu köyün sözü mü olur? Çevre köylerde de, inatta seni geçen bulunmaz.

RÜSTEM — Haklılar Mecit.

HAYDAR — Senin Elvan dediğin daha ne ki? Engücü on, on iki yaşında. Akli zarara ziyana pek ermez ki...

FETTAH — Cahalın biri canım.

MECİT — İyi vallahi... Cahal diye, yarın bir gün köyü ateşe verecek olsa...

RÜSTEM — Yok canım, cahal dedikse, o kadar da değil. Fettah'ın demesi...

MECİT — Bana akıl öğretmeye kalkmayın. Köy İhtiyar Kurulusunuz diye ahkâm mı kesiyorsunuz? Ben sizin gibileri on kere cebimden çıkarırım. Hem anlamadığım bir şey var: Çocuğun sorumsuzluğunu savunuyorsunuz da, mandaninkini neden hesaba katmıyorsunuz?

RÜSTEM — Onda da sen haklısın. Doğru... Adı üstünde: Manda.

MECİT — Manda ya... Tanrının bir garip yarattığı... Çifte koş, çubuğa koş ağzını açmaz. Kağniya tepeleme meşe odunu yükle, sapı samanı dağ gibi yağ, üç gün üç gece bana mısın demeden dağ bayır çeksin. Tüketsin ömrünü boyunduruk altında...

HAYDAR — Ne yapalım Mecit Ağa? Baş köşeye mi oturalım mandayı? Soğuk şerbetler, demli çaylar mı sunalım boyunduruğa koşuluyor diye? Tanrı hayvamı hayvan, insanı da insan diye yaratmış.

MECİT — Zıddıma zıddıma laf etme Haydar! Ben öf-

MAHMUT — Hesabı görürken iyi dikkat et Mecit. Sakın sonunda sen de zararlı çıkmayasın ha...

MECİT — Tehdit mi ediyorsun?

MAHMUT — Ne haddime... Benimkisi yolun başındayken uyarmak seni.

RÜSTEM — Canım, kesin şu karşılıklı laf çakıştırmayı... Amma da uzattınız ha!

MECİT — Anlaşılan hepiniz birlik olmuşsunuz, çakal oyununa getireceksiniz beni. Yoooo! Öyle kolay kolay tongaya basmam ben. Gerekirse bu işin karakolu var, mahkemesi var, daha olmadı...

MAHMUT — İntikamı, değil mi?

MECİT — Var ya, ne sandıydın? Göz göre göre, hakkımızı mı çiğneteceğiz? Adımızı, köy içindeki itibarımızı iki paralık mı edeceğiz? Elvan denen dünkü itin yaptığı yanına kâr mı kalacak sanıyorsun?

MAHMUT — Duyuyor musunuz kurul üyeleri? Bunun feylinde geçenler hiç de hayıra yorulmaz desem, yeridir.

RÜSTEM — Sen onun konuşmasına bakma Mahmut. Mecit hemencecik öfkelenir ve lâkin yüreği temizdir. Bilmez değilsin ya...

MECİT — Langur-lungur konuşup da tepemi attırma Rüstem!

RÜSTEM — Sen de sabrımızı taşırmayı kes artık. Biz üzüntülüsün diye alttan aldıkça, sen tepemize bineceksin neredeyse... Bu kadar da olmaz ki canım.

MECİT — Anlaşıldı. İşi ört bas edeceksiniz siz. O zaman ben bilirim yapacağımı.

MAHMUT — Neymiş yapacağın?

MECİT — Mahmut... Kurdu meselini bilir misin? Hani kurda sormuşlar: «Niye boynun kalın» diye. O da: Kendi işimi kendmi görürüm de, ondan» demiş.

MAHMUT — Yanılıyorsun Mecit. O eskidenmiş...

RÜSTEM — Mahmut'un hakkı var. Sen kendi feylince harekete kalkarsan, kanunun ve de hükümetin demirden eli öyle bir yapışır ki yakana, ağalığın mağalığın fayda etmez.

MECİT — Öyle mi keleş Rüstem?

RÜSTEM — Öyle ya çöpür Mecit!

MECİT (*Birden büyük bir öfkeye kapılır*) — Peki ulan

Rüstem! Fettah! Haydar! Mahmut! Eğer ben de çocuğun boynundan kan çıkarmazsam, bana da Mecit Ağa demesinler!

RÜSTEM — Hey! Hey! Kendine gel Mecit! O nasıl sözler öyle?

MECİT (*Öfkesi daha da kabarır*) — Hemi de ırzıma, nikâhıma yemin olsun ki... Ve de karım, kızanım rezil malamat olsun ki... Eğer ben de Elvan denen piçin boynundan kan çıkarmazsam, boynuzlu godoşun teki olayım! Şu köyün ve de çevre köylerin içinde adım namussuza çıksın... Var mı bir diyeceğiniz? (*Şaşkınlık. Odadakiler birbirlerine bakarlar.*) Ne öyle bel bel birbirinize bakıyorsunuz düzrüler?

RÜSTEM — Höst deli Mecit! Kendine gel bakayım. Ağzından çıkanları kulağın duyuyor mu?

FETTAH — Aman Mecit Ağa! Ortada ne var canım. Geri al yeminini.

HAYDAR — Tövbe de! Biz de duymamış olalım.

MECİT — Biz duymamış olalım demek de, nesi? Duyasınız ve de köye yayasınız diye söylüyorum işte. Eğer ben de o marazlı itin...

MAHMUT — İşi çığırından çıkardın ki, düzeltmek için netsek faydası gayrı.

RÜSTEM — Peki ya, Mecit, bu kadar ağır yeminden sonra ne olacak şimdi?

MECİT — Varın orasını da sizler düşünün. Benden günah gitti. *Kapıyı sertçe vurarak çıkar. Odadakiler bir süre susarlar, birbirlerinin yüzlerine endişeyle bakarlar.*

RÜSTEM — Yavu, kurul üyeleri... Bu nasıl bir iş böyle? Herif bağıra bağıra bastı yemini, sonra da çekip gitti.

HAYDAR — İş sarpa sardı canım. Hemen bir çare bulmamız gerek.

FETTAH — Haydar'ın hakkı var Rüstem Dayı... Bir marazatlık çıkmadan tedbirimizi almalıyız.

RÜSTEM — Mahmut! Sen Rafet'e haber ver de, şu sıralar ortalıkta görünmesin.

MAHMUT — Peki... Ben gidiyorum. Siz de gerekli tedbiri almakta acele edin. Bu iş hiç ihmale gelmez. Sonra hepimiz cünhalı düşeriz.

RÜSTEM — Sen merak etme.

MAHMUT — Haydin eyvallah...
RÜSTEM — Güle güle...
FETTAH — Güle güle Mahmut Emmi...
HAYDAR — Ayağını çabuk tut Mahmut Emmi...
MAHMUT — Olur olur. (Çıkar.)
RÜSTEM — Şimdi aramızda bir iş bölümü yapalım, Fettah?
FETTAH — Buyur dayı?
RÜSTEM — Sen doğruca muhtara git.
FETTAH — Olur dayı.
RÜSTEM — Haydar, sen de öteki kurul üyelerine haber ver, hemencecik buraya gelsinler.
HAYDAR — Peki dayı.
RÜSTEM — Ben de, o değilden karakola bir haber çıtlatayım.
(Gök gürültüsü.)
FETTAH — Yağmur boşanacak!
HAYDAR — Amma gürledi ha!
FETTAH — Laf aramızda, Mecit de yaman gürledi ha! Eğer yeminin ardi gelirse...
(Gök gürültüsü.)
RÜSTEM — Haydin bakayım... Yağmur bastırmadan kopun. Herkes işinin başına!
(Sahne kararır.)

II

(Sahne aydınlanır. RAFET'in evindeki oturma odası.)
HACER — Hay gözün kör olmasın Elvan! Dertsiz başımızı derde soktun.
RAFET — Dert ki, ne dert... Mecit kudurmuş, yere göğe sığmıyormuş. Köy İhtiyar Kurulu zapttedememiş.
HACER — Şimdi ne olacak Rafet?
RAFET — Bilmem ki...
HACER — Ya karakola salıp, candarma getirirlerse? Ya oğlanı zorla götürürlerse?
RAFET — O kadar da uzun boylu değil, Köylük yerde olur böyle şeyler. Eninde sonunda Mecit Ağa'yı yola getirirler. Mahmut Emmi de benimle birlik. Köyde hatırı sayılır Mahmut Emmi'nin. Kırmazlar onu.

HACER — İnşallah!
RAFET — İyice örttün mü üstünü?
HACER — Örttüm. Kolay kolay kimse bulamaz.
RAFET — Kızların haberi var mı? Elvan'ın samanlıkta gizlendiğinden?
HACER — Yok... Korulukta biliyorlar. Demincek Zeynep Kız: "Ana, ekmek götürsek mi Elvan'a?" diye sordu. Azarladım: "Kes sesini! Elvan'ın adını anma" diye sıkı sıkı tembihledim.
RAFET — İyi etmişsin. Boş bulunmaya gelmez hiç...
HACER — Demek Mahmut Emmi işi sulha bağlayacak.
RAFET — Ortada sulh mulh yok daha. O senin umudun.
HACER — Demincek sen demedin mi?
RAFET — Mahmut Emmi'nin hatırımı sayarlar dedim.
HACER — Rafet?..
RAFET — Ne var?
HACER — Gidip, Mahmut Emmi'yi bir de ben görsem, ha... Ne dersin?
RAFET — Oturduğun yerde. Kadın başına ortalığa düşme. Sonra ne derler adama?
HACER — Ne derlermiş?
RAFET — Kocası olacak herif pısmış da, karısını kapı kapı elçi yolluyormuş diye köşe bucak gezip alay ederler. Şu köyün adamını daha bellemedin gitti. Sonra nasıl çıkarım elin içine?
HACER — Ne var ki bunda? Elvan'ın anası değil miyim? Karnımda taşıdığım, doğurup ortaya getirdiğim oğlumu görünür bir belâdan esirgeyemedikten sonra kaç para eder benim analığım? (Anı bir öfkeyle.) Hemi de giderim. Mecit'in de, Köy İhtiyar Üyelerinin de tek tek yakalarına yapışıp: "Uşak, siz hiç mi çocuk olmadınız?" derim. "Hiç mi ağaca, kuşa taş atmadınız? Hiç mi manda gözü patlatmadınız, kaş göz yarmadınız bre herifler?" diye bar bar bağırırım. Köyü başlarına yıkarım vallah!
RAFET — Hişt... Kendine gel Hacer! Bu iş erkek işi. Gerekiirse ben yapışırım yakalarına. Elinin hamuruyla erkek işine karışma sen. Hem durum vaziyeti senin sandığın gibi kötü değil... Hele sabah olsun. Sabah olsun bir yol...

HACER (*Yumuşak*) — Olsun Rafet... Sabah olsun, hayır olsun...

(*Sahne kararır.*)

III

(*Sahne aydınlanır. Köy İhtiyar Kurulunun odası.*)

RÜSTEM — Rafet... Senin Elvan çocuğun da kabahati var.

RAFET — Biz yok demiyoruz ki...

RÜSTEM — Bostandan manda kovalamanın da bir yolu yordamı olsa gerek. El kadar taşı alıp da, nah, gözü budur diyerek...

RAFET — Rüstem Dayı... Kaç kez söyledim: Kasten vurmamış ki çocuk.

RÜSTEM — Biliyoruz canım, biliyoruz... Kasten vurmamış ama, azıcık dikkat etseydi, bu iş de olmazdı. Mecit Ağa'nın gözü gibi sevdiği mandası tek gözlü kaldı. Hani, Mecit Ağa kasabaya inip dava açsa, bir iki demez cünhalı düşersen.

MAHMUT — Neyse, lafı uzatma şimdi. Oluruna bakalım Rüstem.

RÜSTEM — Oluru... (*Düşünür. Sonra.*) Mecit buradaydı az önce. Köy İhtiyar Kurulu olarak bir çare bulup, teklif ettik.

HAYDAR — Baştan razı gelmedi ama, sonunda zorla kabul ettirdik.

FETTAH — Senin anlayacağın iki şartı var.

MAHMUT — Neymiş?

RÜSTEM — Birincisi... Rafet, Mecit'ten özür dileyecek. RAFET — Dileriz be Rüstem Dayı... İş özür dilemekle kapanacaksa, bir değil, iki de dileriz. Özür dilemekle küçülmez insan.

RÜSTEM — İkincisi... Elvan çocuğu bulup, buraya getireceksin Rafet.

RAFET — Çocuğu buraya getirmekte nesi oluyor?

RÜSTEM — Mecit yemin etti ya bi yol... Yemini yerine getirecek.

RAFET — Yani, göz göre göre, Elvan'ı boğazlatacak mıyım? Kurban mı istiyor bu herif bizden?

gibi değil. Rüstem'in demesi, hani Mecit'in laf olsun diye yeminini yerine getirmesi...

RÜSTEM — Doğru söyledi Haydar. Senin anlayacağın...

RAFET — Lafı ağzınızda çürütmeyin de, açıkça söyleyin.

RÜSTEM — Açığı: Mecit bir çizik çizecek oğlanın boyuna... Bir damla kan ya çıkar ya çıkmaz.

RAFET — Delirdiniz mi siz yahu? Ya eli titrerse, ya öfkesine kapılıp da...

HAYDAR — Daha neler... Biz burada eşşek kadar adamlar bostan korkuluğu muyuz? Düşündüğün şeye bak.

RAFET — Sen olsan düşünmez misin Haydar? Senin Yasin çocuğu getirseler buraya, hiç oralı olmadan, olup bitene seyirci mi kalırsın? Hangi biriniz böyle bir şeye gözünüzü kırpmadan bakabilişiniz?

MAHMUT — Rafet'in hakkı var. Mecit öfkelendi mi, gözü hiç bir şey görmez.

RÜSTEM — Tok, yok.. O başandı. Öfkesini yatıştırdık.

MAHMUT — Vallaha bilmem... Benim tanıdığım Mecit, öyle kolay kolay yumuşayacak cinsten değildir.

RÜSTEM — Yeminli yeminli gezerse daha mı iyi olacak? Yemini kurt gibi kemirecek içini. Olanı biteni komşu köyler bile duydu. Mecit'in yeniden adam içine çıkması için, yeminini sureta yerine getirmesi gerekiyor.

Aziz Hoca'ya danışmış. O da "Öfkene kapılıp yemin etmesen iyi olurmuş. Neyse etmişsin bir kere. Hemi de bir batman balla yenmeyecek cinsten. Bari yalancıkdan yerine getir de yeminini, vebalinden kurtul." demiş. Sizin anlayacağınız kitapta da yeri varmış bu yemin meselesinin...

FETTAH — Kitapta yeri var mı, yok mu bilmem ama, herif yumuşamışken bu işi halledelim derim.

RAFET — Mecit Ağa'nın yumuşadığından emin misin Fettah? Sakın oyuna moyuna getirmesin bizi?

MAHMUT — Sonunda bir yaramazlık olmasın da...

FETTAH — İyi ya işte... Biz de yaramaz bir şey olmasın diye uğraşıyoruz.

HAYDAR — Biz Mecit Ağa'yı yumuşatana kadar ne çektik canım... Siz de "he" deyiverin de, şu işi halledip, derin bir nefes alalım.

RÜSTEM — Haydi Rafet... Elvan çocuğu al da gel.

RAFET — Alıp, geleyim ya, benim içimde hâlâ kuşku var.
HAYDAR — Sen de amma kuşkuluymuşsun Rafet. Uzun ettin artık.

FETTAH — Hacer Bacı'ya söyle... Elvan'a bayramlık ur-balarını giydirdin.

MAHMUT — Bayramlık elbise de ne oluyor? Dügün mü var ortada?

FETTAH — Canım, hani, temiz pak giyinirse, başta Mecit Ağa olmak üzere hepimizin sevgisini kazanır.

RÜSTEM — Fettahın hakkı var. Oğlanın giyimli kuşamlı olması ve de terbiyeli terbiyeli Mecit Ağa'nın elini öpmesi iyi olur.

RAFET — Ne diyorsun Mahmut Emmi, alıp geleyim mi Elvan'ı?

MAHMUT — Başkaca çare kalmadı. Alıp geleceksin zaar. Baksana Kurul Üyeleri teminat veriyor.

RÜSTEM — Elbette teminat veriyoruz. Bugüne bugün Köy İhtiyar Kurulu olarak, köy halkının tüm meselelerini ve de nizâlarını sulha bağlamak için iş başında bulunuyoruz. Yoksa bundan kuşkunuz mu var?

MAHMUT — Yok... Kuşkumuz yok ama, hani benim demem ola ki Mecit, öfkesine neyin kapılıp da...

RÜSTEM — Elli kez söyleyecek değiliz ya be Mahmut... Herifçioğlu açık açık söz verdi bize. Bir elini öptürecek, bir de belli belirsiz çizik çekecek boynuna! Hepsi bundan ibaret canım.

RAFET — Peki Rüstem Dayı... Evelallah sonra da size güvenerek getireceğim çocuğu buraya.

MAHMUT — Bekle Rafet... Beraber çıkalım. Ben de eve gideceğim. Haydin eyvallah Ağalar!

RÜSTEM — Ayağınızı çabuk tutun. Oyalanmayın... Hava bozuyor yine...

MAHMUT — Merak etme. Geliriz vaktinde.

(Çıkarlar.)

(Sahne kararır.)

IV

(Sahne aydınlanır. RAFET'in evindeki oturma odası.)

RAFET — Hacer! Kız Hacer!

HACER — Geldim, geldim. Hayırlı haberlerin vardır inşallah.

RAFET — Kurul Üyeleri Elvan'ı istiyorlar.

HACER — Mecit'e mi teslim edecekler?

RAFET — Yok canım... Elvan, Mecit'in elini öpüp özür dileyecek. Mecit de yemini yerine gelsin diye, Elvan'ın boynuna kıl kadar bir çizik çececek.

HACER (Heyecanlı) — O nasıl iş öyle Rafet? Delirmiş mi bu herif?

RAFET — Merak etme. Cümlelerin gözü önünde olacak bu iş... Oğlanın kılına dokunamaz.

HACER — Vermem çocuğu...

RAFET — Kurul Üyelerine söz verdim, getireceğim diye. Ayıp olur sonra...

HACER — Ayıp olacak diye... Ya Elvan'ıma bir zarar gelirse? Ya... (Korkulu.) Aman Allahım! Aklımdan geçenleri bir bilsen. Ben Elvan'ı ortaya getirene dek ne çektim, sense tavuk boğazlatır gibi...

RAFET — Şamatayı bırak da, hazırla çocuğu...

HACER — Kararın karar ha? Götüreceksin demek?

RAFET — Götüreceğim.

HACER — Ben de gelirim... Kuvvet olurum sana.

RAFET — Otur oturduğün yerde. Ne işin var erkekler arasında.

HACER — Rafet... Eğer Elvan'ın bir kılına hanel gelirse, bu eve uğrama bir daha.

RAFET — Merak etme sen. Aldığım gibi getireceğim Elvan'ı... Öyle konuşuyorsun ki, bir duyan da, Elvan'ı yedi göbek yabancımlı sanacak. Bugüne bugün babasıym ve de hakkını hukukunu senden önce korurum. Çıkar aklımdan o düşünceleri...

HACER — Elimde değil ki.. Hep kötü şeyler geliyor aklıma. Korkuyorum Rafet. Sadece çocuktan yana değil... Seni de...

RAFET — Uzattın Hacer... Kes bakalım şu korku lafımı. Su var mı testide?

HACER — Var. Az önce kuyudan çektim.

RAFET — Tası bir iyice doldur da, ver bakalım.

HACER (Testiden su doldurur. Tası uzatır) — Al... Al da, kana kana iç...

RAFET — Oh... Amma da susamışım yahu! Haydi baka-

İm, temizinden bir gömlek geçir oğlanın sırtına. Bayramlık urbasını da giysin. Elini yüzünü de bir iyice yıkayiver. Geçenlerde aldığım kasketi de vuruversin başına. Tamam mı?

HACER — Tamam, tamam... Ama istemeye istemeye giydireceğim oğlanı. Bilesin bunu. *(Odadan çıkarken, durur.)* Rafet?

RAFET — Ne var yine?

HACER — Elvan'ı götürdüğün gibi sapasağlam getireceksin... Hele bir yanına zarar gelsin... Bu eve bir daha adımını attırmam. Aklına yaz bunu. *(Yan odaya girer.)*
(Sahne kararır.)

V

(Sahne aydınlanır. Köy İhtiyar Kurulu'nun odası)

HAYDAR — Yahu, ne iştir bu böyle? Biri ille de yeminim diyor, öteki tek erkek çocuğum diyerek, oğlanın üstüne toz kondurmuyor.

RÜSTEM — İki de acur mu acur... Neyse, sulha bağladık sayılır. Bunlar bir zaman birbirlerini görünce yollarını değiştirir, selâmı sabahı keserler. Lâkin sonunda da barışırlar.

HAYDAR — Barışmayıp da ne yapacaklar? Köylük yerde herkes birbirine muhtaçtır.

RÜSTEM — Doğru... Köy dediğin yer, yüz adım attın mı biter. Ya kahvede, ya camide yüz yüze gelir insan. O zaman da barışverişir gider...

FETTAH — Farkında mısınız, Mahmut Emmi de açığan açığa Rafet'in yanında yer aldı.

RÜSTEM — Eh, o kadar da olacak artık... Akraba dediğin de böyle günde kendini göstermeli...

FETTAH — Biz Rafet'e karşı değildik ki canım... Biz, İhtiyar Kurulu olarak işi tatlıya bağlayalım diyorduk. Şahsen ben ne Rafet'ten, ne de Mecit Ağa'dan yanayım. Her ikisi de köyün adamı. Her ikisiyle de hukukum vardır. Dahası, Rafet askerlik arkadaşımıdır.

RÜSTEM — Orası öyle ya... Rafet'in bunu düşünecek akli mi kalmıştı başında? Demincek görmedin mi? "El-

van'ı buraya getireceksin" dediğimde, beti benzi nasıl da uçuverdi?

FETTAH — Bu köyün malını davarını zaptü rapt altına almak için, şöyle geçerli bir usul bulursak, bundan böyle bu gibi işleri ucun ucun önlemiş oluruz.

HAYDAR — İlle de mandaları...

FETTAH — He ya... Bu manda milleti oldum bittim battal hayvandır. Ne durdan anlar, ne sustan.

FETTAH — Bir de yer ki... Filin adı çıkmıştır yiyici diye. Fil, mandanın yanında kalem efendisidir canım.

RÜSTEM — Onlar gelene dek ben size bir yarenlik anlatayım da, dinleyin. Üç gündür Mecit'le Rafet'in arasını bulacağız diye anamız ağladı.

HAYDAR — Haklısın dayı... Anlat da dinliye...

RÜSTEM — Vaktin birinde bir Mucur Hasan varmış... Hiç duymuşluğunuz var mıydı Mucur Hasan'ı?

HAYDAR — İlk senden duyuyorum...

FETTAH — Ben de...

RÜSTEM — Tepeköy'lü Mucur canım... Yüz okka mı ne gelirmiş...

HAYDAR — Yok deve!

RÜSTEM — Herifçiöğlü bir oturuşta bir kuzuyu yer kalkarmış.

FETTAH — Şimdi de bir kuzuyu yeyip kalkan var. Yanısıra tepeleme pilavı, bakraç bakraç ayranı da cabası... Çerçi Osman'ı akıl etsene bi yol...

RÜSTEM — Orası öyle... Lâkin bu Mucur Hasan'ın derdi gücü yeşillikte... Yeşillik dediysem; sele sepet yeşil soğan, tere, kekik, yemlik... Sizin anlayacağınız herif dağ bayır dolaşıp otluyor...

HAYDAR — Uyduruyorsun mu ne, Rüstem Dayı?

RÜSTEM — Ne uydurması yavru? Rahmetli dedem yemin billâh anlatırdı.

HAYDAR — Deden anlattıysa, bu iş tüm martalava benzer ya... Neyse... Eeee?

RÜSTEM — Dedeme laf yok Haydar! Dedem, beş vakit namazında adamdı.

HAYDAR — Peki, kızma, kızma... Sonra?

RÜSTEM — Kavuna karpuzla merakı hepsinden baskınmış Mucur'un... Karpuz gördü mü, deliye dönermiş. Ben

deyim on karpuz, sen de yirmi karpuz... Bir ağız edermiş... He vallaha!

FETTAH — Dayı... Haydar'ın hakkı var galiba, azbiraz tevatiire benziyor ya anlattığın, neyse... Eeee... Sonra?

RÜSTEM — Siz öyle belleyin... Sonrası... Bir gün, bir karpuz tarlasına üç manda dalmış... Manda dediysem, eskinin kömüşleri ki, Hindistan filleri haltetmiş bunların yanında! Alimallah koca bostanı bir ağız edecekler. Haşır haşır dalmış mı bostana?

FETTAH — Yeyip bitirmişler mi koca bostanı?

RÜSTEM — Dur ki bi yol... İşin sonunu bekle ki...

FETTAH — Bekliye Dayı...

RÜSTEM — Mucur Hasan da mandalarla birlik... O da dalmış mı bostana... Üç dört okkalı karpuzları yere çalıp, ikiye üçe bölmesiyle, gövdesine indirmesi saniye sürüyormuş!

HAYDAR — Mucur'u tevatiir ettin ki, olursa bu kadar olur...

RÜSTEM — Sen öyle bil. Neyse... Lafı uzatmayalım. Bostan sahibi mandaları görünce basmış feryadı. Uşak devşek ellerinde kazma kürek, yürümüşler mandaların üstüne. Bir de ne görsün bostancı? Mucur da mandaların arasında değil mi! Çocuklarına seslenmiş: "Aman uşaklar, aman kurbanımız olayım, mandaları bırakın da, Mucur'u dehlemenin yoluna bakın! Yoksa bostan elden gidecek!" (Gülüştürmeler... Az sonra Mecit Ağa girer.)

MECİT — Bakıyorum da keyfiniz yerinde. Gülüştürmeleriniz taa dışardan duyuluyor.

FETTAH — Rüstem Dayı bir yarenlik anlattı da ona gülüyorduk.

MECİT — Hani, çocuk nerede?

FETTAH — Hele otur Mecit Ağa... Hele nefeslen bir...

RÜSTEM — Kahve, çay? Bir şey içsen...

MECİT — İstemem. Çocuk gelsin ilkin. Elvan gelmezse, ömrüm boyunca çayınızı kahvenizi içmem. Kahve çay ne kelime, yüzünüze bakmam, selâmı sabahı hepten kesirim vallah!

HAYDAR — Gelecek... Babası buradaydı az önce. Önün sıra çıktı. Razi ettik. Elinden tutup getirecek.

RÜSTEM — Yola getirdik. "Korkma" dedik, "Mecit Ağa

da insan... Onun da çoluğu çocuğu var, halden anlar." Değil mi ya canım...

FETTAH — He ya... Hemi de öfkesi geçti. Ne var ki, boş bulunup yemin etti bi yol dedik.

RÜSTEM — Soncağız çocuğa mat oldu demesinler. Me-selenin ruhu burda efendi.

MECİT — Elbette yavru! Biz susar ört bas edersek, yarın tepemize biner bu veletler...

FETTAH — Haklısın Ağa... Ne demişler? Ağa çay yaşken eğilir.

HAYDAR — Ağa, bir kez daha söz ver bize, açık açık bir daha söyle: Bir çizik çekeceksin değil mi?

RÜSTEM — Çizik bile değil... Usturanın tersiyle boynuna bir dokunacaksın... Hani, berberler sabun köpüğünü alırlar ya usturayla... Öyle işte.

MECİT — Anladık canım. Bunu iki de bir söylemenin ne gereği var. Bizi kanlı katil yapıp çıkacaksınız neredeyse... Düşman boğazlamıyoruz ya... Bakın... (Cebinden bir ustura çıkarır.) Nah, işte... Zaten kör bir ustura. (Elinin tersine sürer.) Kılı bile kesmiyor, nerde kaldı ki oğlanın boğazını...

RÜSTEM — Neyse, kapa şu mereti de, bir cigara yak bakayım.

MECİT — Kapatalım Rüstem. (Usturayı kapatır, koynuna sokar.)

FETTAH — Nalbant bir daha baktı mı mandanın gözüne?

RÜSTEM — Baktı ya... Yeni baştan muayene etti. "Göz çıkmış elden, tek gözlü kalır bu manda, bilesin." dedi.

FETTAH — Neyse... Her ne kadar mal canın yongasıdır demişlerse de, yine de zarar ziyan mala davara gelsin derim.

(MAHMUT, RAFET, ELVAN içeri girerler.)

RÜSTEM — Buyurun buyurun... Hoş geldiniz.

MAHMUT — Hoş bulduk.

RÜSTEM — Geç bakalım baş köşeye Mahmut. Mecit Ağa'nın yanına otur. Sen de kerevete çök Rafet...

RAFET — Ben burada, Elvan'ın yanında dikileyim daha iyi.

RÜSTEM — Geç canım, geç de, şöyle efendi efendi otur.

RAFET — İyi böyle Rüstem Dayı.

RÜSTEM — Peki, sen bilirsin. Elvan... Gel bakalım az beri kerata Elvan, yanıma gel şöyle... *(Elvan yerinden kıpırdamaz. Babasının eline sıkı sıkı yapışıp, odadakilere ürkek ürkek bakar.)*

HAYDAR — Ulan bu ne süs böyle? Gören de güvey sa-nacak.

FETTAH — Yaman bir delikanlı olmuş bu Elvan canım. Hani benim kızla everip, baş göz etsem yeridir.

RÜSTEM — Öp bakayım Mecit Ağa'nın elini.

MECİT — O sonraki iş... İlkin yeminim yerine gelsin.

RÜSTEM — Sen bilirsin. Bak, Elvan; bundan böyle kö-yün malını davarını her türlü zarar ve ziyandan esirge-yeceksin. Hayvanlara zinhar taş atmayacaksın. Onlar da senin gibi bir can taşıyorlar... Bahçeden, bostandan bir hayvan çıkarmak gerekirse, usulünce yapacaksın bu işi. Anladın mı?

ELVAN — Anladım Rüstem Dayı...

RÜSTEM — Mecit Ağa'nın hayvanlarına bundan böyle hiç dokunmayacaksın. Tamam mı?

ELVAN — Tamam Rüstem Dayı...

RÜSTEM — Gelelim esas meseleye... Baban anlatmıştır ya, bi yol da ben deyivereyim sana. Mecit Ağa boynun-dan bir damlacık kan çıkaracak. Acısını duymayacaksın bile. Tut ki, pire ısırtığı...

FETTAH — Belle ki, ağaca neyin tırmanırken dal çizi-verdi boynunu...

RÜSTEM — İyi söyledi Fettah Emmin... Dal çizer gibi...

ELVAN — Korkuyorum Rüstem Dayı...

RÜSTEM — Amma yaptın ha Elvan! Senin gibi bir yi-ğit... Yiğitlikte korku olur mu hiç? Ayıp ayıp...

ELVAN — Korkuyorum...

HAYDAR — Hoppaalaaa! Şu köyün içinde sünnet olur-ken ağlamayan tek çocuk sendin, ne çabuk unuttun? Bugünkü gibi aklımda... Öteki bebelerin hepsi birer zı-rıltı tutturmuştu da, muhtar hepsini paylamıştı: "Uta-nın, utanının... Bakın, Elvan hiç ağlıyor mu?" diye...

ELVAN — Sünnet başka, bu başka...

RÜSTEM — Bak ne güzel söyledin. Bu işi sünnetle bir tutmak olur mu hiç? Farkında bile olmayacaksın. Göz açıp kapayınca kadar...

ELVAN — Ya Mecit Ağamın eli titrese?

RÜSTEM — Söylediğine bak! Koskoca adamın eli tit-rer mi hiç? Hadi, gel şöyle... Yaklaş bakayım biraz. Gel, gel... Azıcık daha... Diz çok Ağanın önüne.

ELVAN — Çökeyim mi baba?

RAFET — *(Öfkeli, bezgin)* — Yahu uzatmayın şu işi! Böyle bir eziyet hangi kitapta görülmüş? Tepemi attıra-caksınız vallahi!

HAYDAR — Sen dışarda bekle Rafet.

MAHMUT — Sen kapının arkasında bekle iş olup bite-ne dek.

RAFET — Peki... Göz kulak olası Mahmut Emmi. Sa-kın Elvan'ın bir...

MAHMUT — Merak etme sen... *(Rafet kapının ardına gider, kapıyı yarı aralık bırakır.)*

RÜSTEM — Hadi bakayım koçum... Haşşöyle... İki dizi-nin üstüne gel. Ellerini yapıştır bakayım dizlerine. Hah... Uzat boynunu... Aferin...

ELVAN *(Söylenenleri ürkek bir biçimde yerine geti-rir)* — Korkuyorum Rüstem Dayı...

RÜSTEM — Korkma dedim ya... Bak, hepimiz burada-yız. Hadi Mecit, sen de elini tez tutuver de, bir an ön-ce bitsin şu meret iş...

MECİT *(Çocuğun kulağını çekerek)* — Ulan, bir daha taş atacak mısın mandalarım?

ELVAN — Atmayacağım...

MECİT — Tövbe mi?

ELVAN — Tövbe.

MECİT *(Cebinden usturayı çıkarır, ağzını açar)* — Uzat öyleyse boynunu... Çekme geriye... Kimıldama... Kimil-dayıp da, dellendirme beni. Dur ulan! Bak, böyle iki de bir kıpırdar durursan... Doğru dursana lan! Çekme boy-nunu...

ELVAN *(Haykırır)* — Baba! Babaaaa!

(Kapının hızla açılışı... Üç el silâh sesi... MECİT yere yığılır.)

ELVAN *(Yerinden sıçrar, babasına sarılır)* — Baba! Ba-ba! Öyle korktum ki!...

RAFET — Bir yanına zarar geldi mi koçum?

ELVAN — Yok yok... Usturanın ucu değince sandım ki... *(Odadakilerin hepsi ilkin şarırır, ses çıkaramazlar. İlk toparlanan RÜSTEM olur.)*